

Advies van de Denktank 60 plus Noord – Netwerk Drenthe
over
‘wat is een ouderenvriendelijke gemeente’

Ans Stoker, 19 11 2015

Advies van de Denktank 60 plus Noord – Netwerk Drenthe - n.a.v. de vraag: ‘wat is een ouderenvriendelijke gemeente’

Ans Stoker 19 11 2015

Aanleiding

Denktank60+ Noord kreeg, op ambtelijk niveau, vanuit een Drentse gemeente het verzoek ideeën aan te reiken over het vraagstuk: ‘wat is een ouderenvriendelijke gemeente’?

De Denktank hecht eraan om haar visie en reactie daarnaast breed bekend te maken via o.a. de website, zodat ook anderen, gemeenten of burgers, er hun voordeel mee kunnen doen. Deze visie is mede het resultaat van een gedachtewisseling binnen het netwerk Drenthe van Denktank 60 + Noord.

Leeswijzer

In de volgende beschrijving komen zes uitgewerkte elementen aan de orde die van belang zijn voor een ‘ouderenvriendelijk beleid in een gemeente’. Bij het advies wordt bij ‘gemeente’ eveneens het wijk-, dorp- of kernniveau bedoeld.

Als aanvulling merken we op dat dit geen allesomvattende, uitputtende opsomming is, maar een aanzet om tot de belangrijkste ingrediënten voor ouderenvriendelijk beleid te komen. Hetzelfde geldt voor de concrete voorbeelden die hier en daar worden genoemd. Deze zijn bedoeld om aan te geven waaraan in de praktijk gedacht kan worden zonder compleet en volledig te zijn.

Zes elementen bij een ouderenvriendelijk beleid

Achtereenvolgens komen, in willekeurige volgorde aan de orde:

1. Inzetten op bewustwording van de doelgroep ouderen t.a.v. tijdig keuzes maken m.b.t. wonen, welzijn en zorg
2. Levensloopbestendige huisvesting
3. Leefomgeving; fysieke en mentale aspecten
4. Geen blauwdruk denken als criterium voor beleid
5. Een proactieve opstelling en handelwijze
6. Het denkproces - ook bij andere partners op gang brengen

Sub.1 Inzetten op bewustwording

Het gaat hier om tijdig stilstaan bij mogelijke veranderende omstandigheden bij wonen, welzijn, zorg. In de kern richt de aandacht zich op het beter begrijpen van de eigen persoon binnen de maatschappelijke context en kennis vergroten en aangrijpingspunten bieden voor verdere vorming, actie of leren. ¹

Bijvoorbeeld de gemeente Nijmegen zet in het project 'Bewust wonen' ondermeer de volgende middelen in om bewustwording bij burgers te stimuleren:

- Het uitbrengen van een 'Magazine *Bewust Wonen*' om ouderen te inspireren en te helpen (tips, websites, wetenswaardigheden en adviezen).
- De eigen woning kunnen testen via www.huistest.nl
- Een beroep doen op de woonadviseur, een deskundige op het gebied van bewust wonen.
- Samenwerking in het project met woningcorporaties, welzijn en zorginstellingen, ouderenorganisaties, ondernemers en de provincie Gelderland om informatie en advies te geven over comfortabel en veilig thuis (blijven) wonen. ²

Conclusie en advies sub 1.

Bewustwording stimuleren over keuzes bij het ouder worden of wonen en leven met een beperking en tijdig nadenken over toekomstige veranderende mogelijkheden kan, zoals genoemd, op vele manieren gestimuleerd worden. Waarschijnlijk geeft het inzetten van een combinatie van verschillende instrumenten het grootste effect. Ook hier geldt: gemeente betrek burgers bij de wijze waarop bewustwording wordt gestimuleerd zodat instrumenten worden ingezet die aansluiten bij wat in die omgeving het meeste effect

---

¹ Beschrijving woordenboek

² Project 'Bewust Wonen' van de gemeente Nijmegen

pg. 2 Advies van de Denktank60+ Noord-Netwerk Drenthe: 'wat is een ouderenvriendelijke gemeente', november 2015. Zie ook www.denktank60plusnoord.nl

heeft. En wees daarin flexibel. 'Ouderen' laten zich niet (altijd) als groep aanspreken; een meersporenbeleid biedt meer kansen en mogelijkheden.

Sub. 2 Levensloopbestendige huisvesting

In beschrijvingen van wat wordt verstaan onder levensloopgeschikte woningen worden bij de diverse bronnen de volgende voorbeelden als belangrijk genoemd:

- Geschikt voor bewoning in alle levensfasen, dus ook voor mensen met een lichamelijke beperking. Het zijn nultredenwoningen met voldoende ruimte voor zelfstandig gebruik van rolstoel of rollator en bij voorkeur extra ruimte die de mogelijkheid biedt om te passeren.

Basiseisen voor toegankelijkheid bij nieuwbouw of renovatie zijn:

- drempelloos, ook in de badkamer (aflopende vloer),
- een minimale doorgangsbreedte van deuren,
- rolstoelbezoekbaar toilet,
- een draaicirkel voor rolstoelen op galerijen,
- ruimte voor een lift bij gebouwen van 2 tot 4 verdiepingen, die ook een brancard kan vervoeren.
- vanuit zittende positie geen uitzicht belemmerende obstakels (b.v. tussenbalken in het raam of hoge balkonrand).³

- Voorbeeld uitgangspunten van Humanitas voor levensloopbestendige huisvesting zijn:

- Volledige splitsing van wonen en zorg,
- Baas in eigen huis,
- Deïstitutionalisering,
- Wisselwerking met de omgeving,
- Ver doorgevoerde 'zorg op maat' op basis van 'use it or lose it': 'te veel zorg is erger dan te weinig zorg',
- Niet 'sober en doelmatig', maar voor iedereen bereikbare luxe,
- Tot en met volledige verpleegzorg in eigen huis, uit te breiden met

---

³ De Denktank60+ Noord, komt vanuit de ervaring en expertise van de leefwereld van (jonge) ouderen, tot deze tot deze basiseisen. Zie verder ook het Bouwbesluit, 15 juni 2015, met regelgeving voor toegankelijkheid waar alle nieuwbouwwoningen en ingrijpend gerenoveerde woningen minimaal aan moeten voldoen.

pg. 3 Advies van de Denktank60+ Noord-Netwerk Drenthe: 'wat is een ouderenvriendelijke gemeente', november 2015. Zie ook www.denktank60plusnoord.nl

ziekenhuisfuncties,

- Samen blijven wonen met zieke partner.
- Optimaal gebruik mantelzorg.⁴

- Voorbeeld 'De Blijverslening'

Een regeling waarmee de gemeente tegen zeer beperkte kosten er voor zorgt dat senioren zolang mogelijk zelfstandig blijven wonen (..) 'Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) ontwikkelde een zogeheten Blijverslening waarmee ouderen hun huis levensloopbestendig kunnen maken. De hypotheek is vaak al afgelost. De gemeente verstrekt dan de bij SVn verkregen blijverslening en krijgt in ruil daarvoor het recht van eerste hypotheek. Het onderpand zit in de woning. Bij verkoop krijgt de gemeente die 15.000 euro terug en kan dat bedrag weer gebruiken voor een volgende aanvraag tot een woningaanpassing. Een revolving fund dus.'⁵

Conclusie en advies sub 2.

Zoals uit de beschrijving blijkt bestaat er geen eenduidig begrip voor de term levensloopbestendige huisvesting. Er is een range van eisen die gesteld kunnen worden. Van minimale eisen tot een integrale benadering van het begrip met aandacht voor de sociale omgeving tot en met zorg op maat die beschikbaar is. Van een aanpak bij nieuwbouw tot een regeling voor aanpassing van bestaande woningen. Het advies is: om alvorens plannen te maken als gemeente actief met bewoners in samenspraak en afstemming tot een keuze te komen van wat in die lokale situatie de behoefte is en aansluit bij de omgeving. Voor inzicht over een dergelijke aanpak verwijzen we naar het voorbeeld van KAW.⁶

---

⁴ De Stichting Humanitas zocht enige jaren geleden naar een nieuw type levensloopbestendige huisvesting voor ouderen in het grensgebied tussen wonen en zorg. Zo'n woning is zodanig ingericht dat iedereen er kan wonen, ongeacht aard en omvang van de hulpvraag.

⁵ Zie voor meer informatie *VNG Magazine nr. 05, 20 maart 2015, pagina 18-21 of de: Informatiekaart Langer Zelfstandig Wonen van de VNG.*

⁶ KAW Van top down naar bottom-up, van bewonersparticipatie naar comakership.
pg. 4 Advies van de Denktank60+ Noord-Netwerk Drenthe: 'wat is een ouderenvriendelijke gemeente', november 2015. Zie ook www.denktank60plusnoord.nl

Sub. 3 Leefomgeving; fysieke en mentale aspecten

Het begrip 'fysieke omgeving' heeft volgens de encyclopedie betrekking op fysieke aspecten in de leefomgeving van een persoon (bijv. huisvesting, woonomgeving, milieu, verkeer).

Voorbeelden van aandachtspunten die in de fysieke leefomgeving belangrijk zijn voor mensen met een beperking in welke levensfase dan ook, zijn onder meer:

- aandacht voor onderhoud van stoepen, straten en openbare groenvoorzieningen,
- veiligheid b.v. voldoende plekken en genoeg tijd om met een rollator, rolstoel, als blinde of slechtziende of jonge ouders met kinderwagen veilig over te kunnen steken,
- lange zichtlijnen,
- voldoende straatverlichting,
- meubilair om zo nodig tussentijds even te kunnen pauzeren en uitrusten en voor ontmoeting,
- openbare, frequent beschikbare en toegankelijke vervoersmogelijkheden.

Mentale aspecten van de leefomgeving (in samenhang met de fysieke aspecten):

'Uit onderzoek blijkt dat sociale cohesie (binding tussen de mensen in een buurt) een positief effect heeft op de mentale fitheid van burgers. De sociale en fysieke kenmerken van een buurt/wijk kunnen dus het gedrag van buurt- of wijkbewoners als groep beïnvloeden. Daarmee overstijgen deze kenmerken de invloed op individueel gedragsniveau omdat deze op alle leden van de 'community' invloed hebben. [...]

De conclusies uit het onderzoek:

Eenzaamheid is een sterke voorspeller. In volgorde van belangrijkheid (1 is meest, 3 is minst sterke verband) zijn de volgende conclusies te trekken:

1. Een hoge eenzaamheidsscore is een sterke voorspeller van mentale gezondheidsklachten bij buurtbewoners;
2. De aanwezigheid van met name roet (uitlaatgassen) en schimmel draagt bij aan - bij de huisarts bekende - lichamelijke gezondheidsklachten van buurtbewoners;
3. Lawaaioverlast en slaapverstoring beïnvloeden de mentale gezondheid in ongunstige zin.'

Ander onderzoek waaruit de samenhang tussen mentale- en fysieke- aspecten in de leefomgeving blijkt is het onderzoek van Prof. Dr. Ir. George de Kam over woonservicegebieden voor ouderen.

Enkele conclusies uit een gesprek van de Denktank met George de Kam. 'De zones en vooral het goed op elkaar aansluiten van aanpassingen en voorzieningen en het formeel en informeel netwerk van mensen hebben een "dempend" effect op zorgbehoefte en welbevinden van ouderen die woonachtig zijn in deze zones.

Men woont zelfstandig maar ervaart de "beschutting" en ontmoetingsmogelijkheden positief. De mate waarin dit is hangt af van de mate waarin de zone is toegerust. Sociale contacten bepalen in hoge mate het welbevinden van ouderen. Beperkingen worden dan minder als zodanig ervaren.⁷

Daarnaast komt er eind 2015 interessante informatie beschikbaar uit een project 'VOS: Vitaal ouder worden in een stedelijke context. Het betreft een project van de HVA onder verantwoordelijkheid van Lector: mw. Lea den Broeder.⁸

Bij aandachtspunten met betrekking tot de mentale leefomgeving signaleert de Denktank dat de groep mensen met een vorm van dementie steeds groter wordt nu mensen gemiddeld ouder worden en steeds langer thuis blijven wonen i.p.v. opname in een instelling. Dit gegeven vraagt om het creëren van een woon- en leefomgeving die ook voor deze groep geschikt is, zodat mensen met dementie, in welke levensfase dan ook, met behulp van diverse slimme toepassingen, in hoge mate van vrijheid en in veiligheid prettig kunnen wonen en leven samen met andere mensen. Een inspirerend voorbeeld is het woonzorgcentrum Vissershaven⁹. Zie ook diverse initiatieven voor het creëren van een dementievriendelijke woonwijk/buurt. *Ouderenvriendelijk* en *dementievriendelijk* zijn uitgangspunten die elkaar (gedeeltelijk) overlappen en waarin de sociale component belangrijk is

---

⁷ Zie uitgebreidere tekst van de ontmoeting, de website van de Denktank60+Noord <http://www.denktank60plusnoord.nl/index.php/projecten/participatie/175-kwetsbaar-en-zelfstandig?highlight=WyJnZW9yZ2UiXQ==> of voor het complete onderzoek Kwetsbaar en Zelfstandig www.enecocent.nl

⁸ Zie voor meer informatie en twee onderzoekslijnen: 1. *Urban health*: de invloed van de leefomgeving in de stad op de gezondheid van mensen staat centraal. 2. *People and places*: we kijken naar de manieren waarop inwoners zelf (mede) vormgeven aan hun omgeving en gezondheid. hva.nl/kik/lectoraten/lectorat-omgeving-en-gezondheid.

⁹ Woonzorgcentrum vissershaven, tante louise-Vivensis voor mensen met Dementie vanaf 18 jaar. <https://www.youtube.com/watch?v=IIVUPUJ9vK0>

pg. 6 Advies van de Denktank60+ Noord-Netwerk Drenthe: 'wat is een ouderenvriendelijke gemeente', november 2015. Zie ook www.denktank60plusnoord.nl

(contact, signalering, veiligheid, duurzaamheid).

Langer zelfstandig wonen met (slimme) ICT oplossingen.

De Denktank merkt op dat het ook voor ouderen, die in een plattelandsomgeving wonen en/of minder mobiel zijn, geldt dat de inzet van slimme digitale oplossingen een kans biedt om langer zelfstandig te kunnen wonen. Bijvoorbeeld:

- Zorg op afstand: via b.v. tabletzorg (medicatiebegeleiding, doorgeven thuismetingen, contact met professionals, gedeelde zorgplannen b.v. mantelzorg
- Welzijn: b.v. beeldcommunicatie met mantelzorg, familie, vrienden; sociale netwerken; wek/goedemorgen diensten
- Gemak diensten/ domotica zoals o.a. centrale bediening schakelaars (deuren, ramen, gordijnen, verlichting etc.)
- Veiligheid/bewaking: o.a. contact alarm/zorgcentrale, val, rook, water detectie sensoren, oplichtende bel.

Een van de belangrijkste aspecten is ouderen laten ervaren wat ICT oplossingen in de praktijk voor hen kunnen betekenen en aandacht voor het aanleren van het gebruik van deze ICT-toepassingen.¹⁰

Conclusie en advies sub 3.

De Denktank bepleit een proactieve gemeentelijke inzet op sociale kenmerken (o.a. cohesie, aanpak eenzaamheid,) vanwege het positief effect op de mentale fitheid van burgers en op het verbeteren van fysieke kenmerken. Een investering op beide kenmerken loont aangezien deze invloed heeft op het gedrag en van buurtbewoners als groep en tevens individueel gedragsniveau overstijgend is op alle leden van de 'community'. Daarnaast is onderdeel van ouderenvriendelijk beleid het in samenwerking met b.v. woningcorporaties, onderdelen van wooncomplexen creëren waar mensen met dementie, met inzet van slimme toepassingen, kunnen wonen in een zo groot mogelijke vrijheid en veiligheid.

De Denktank benadrukt dat eigen regie en zelfredzaamheid van ouderen voorop staat en ICT oplossingen waardevolle aanvullingen zijn die zolang mogelijk zelfstandig blijven wonen mogelijk maken. De denktank bepleit dat een gemeente, o.a. bij burgers die weinig faciliteiten in de directe leefomgeving hebben, initiatief neemt en inzet op bewustwording over de waarde van ICT oplossingen. Mensen kunnen daarbij in de praktijk ervaren wat de toegevoegde waarde van een slimme digitale oplossing is. Ook hier

---

¹⁰ Zie voor meer informatie: <http://www.gelderland.nl/4/wonen/Langer-zelfstandig-wonen/Opplussen,-thuis technologie-en-woningtoetsen.html> en <http://www.digitalezorg.nl/digitale/>
pg. 7 Advies van de Denktank60+ Noord-Netwerk Drenthe: 'wat is een ouderenvriendelijke gemeente', november 2015. Zie ook www.denktank60plusnoord.nl

geldt: gemeente betrek burgers vanaf het begin bij projectinitiatieven en de wijze waarop bewustwording en het ervaring opdoen met ICT oplossingen wordt vorm gegeven. Op deze wijze sluit de aanpak aan bij de lokale omgeving en leefwereld van mensen die het betreft. Inventariseer waar behoefte aan is en welke ICT oplossingen/middelen in die omgeving het meeste effect hebben.

Sub 4. Geen blauwdruk denken /als criteria voor beleid

Oorspronkelijk is de betekenis van een blauwdruk een kopie van een bouwtekening die gemaakt werd met carbonpapier (blauwe kleur was daarbij standaard). Nu: een bestaand plan dat zonder aanpassing kan worden overgenomen.

De Denktank is van mening dat het idee van een blauwdruk voor ouderenvriendelijk beleid niet werkbaar is. Te statisch en dwingend. Daarvoor zijn immers de verschillen tussen lokale situaties (dorpen, steden, kernen) qua bevolkingssamenstelling, omstandigheden en behoeften te verschillend om daadwerkelijk effect te kunnen hebben.

In plaats daarvan adviseert de Denktank als gemeente actief het gesprek aan te gaan met inwoners per dorp/kern en zo met (bouw)plannen aan te sluiten bij de behoefte van de doelgroepen. Dus telkens plannen op maat te maken door bij ideeën en keuzes samen te werken en deze door te ontwikkelen met inwoners. (zie ook het voorbeeld KAW noot 6). En hierbij de regisseursrol los te laten en ook wensen, ideeën en eigen plannen van burgers te faciliteren. Nog een voorbeeld van deze aanpak is het Project 'Dorpszorg' in de gemeente Midden Drenthe. Aanleiding voor het project was de beweging die is ingezet van de verzorgingsstaat naar een participatiemaatschappij en de gevolgen die dat heeft voor het platteland. Inmiddels zijn er, in nauwe samenwerking tussen inwoners, professionals en de gemeente, in veel dorpen plannen uitgewerkt en in gang gezet die de leefbaarheid verbeteren en een betere toegang tot (zorg) voorzieningen in de eigen woonomgeving realiseren.¹¹

Conclusie en advies sub 4.

Als gemeente geen afwachtende houding aannemen, niet passief respons verwachten. Het is onvoldoende om plannen alleen ter inzage te leggen, maar een proactieve opstelling is vereist. Dat betekent de doelgroep actief benaderen, het gesprek aangaan en mensen stimuleren en uitdagen tot

---

¹¹ Zie voor meer informatie over het project dorpszorg en de diverse dorps initiatieven

<http://www.dorpenoverleg.nl>

pg. 8 Advies van de Denktank60+ Noord-Netwerk Drenthe: 'wat is een ouderenvriendelijke gemeente', november 2015. Zie ook www.denktank60plusnoord.nl

initiatiefrijk gedrag. Op deze wijze bij mensen verkennen wat er speelt, wat de kernbehoefte is en om ideeën en reacties vragen.

De kern is proactief per dorp/ buurt het gesprek aangaan met inwoners en met (bouw)plannen aansluiten bij de behoefte van de doelgroepen. Steeds plannen op maat maken door ideeën te ontwikkelen en keuzes te maken samen met burgers.

Sub 5. Breng ook het denkproces bij andere partners op gang

Ouderenvriendelijk beleid in een gemeente begint met een visie op wonen, welzijn en zorg, maar wordt in de praktijk ontwikkeld met en uitgevoerd in samenwerking met burgers én diverse andere professionele partijen.

Als samenwerkingsvoorbeeld met professionele organisaties kan gedacht worden aan o.a.: woningcorporaties, architecten die ontwerpen / nieuw bouwen, op terrein welzijn, zorgorganisaties, huisartsen, welzijnsorganisaties etc.

In deze tekst wordt summier informatie aangehaald van diverse projecten waarin samengewerkt werd bij de realisatie van wooncomplexen. Voor een nadere omschrijving verwijzen we naar de websites van betreffende organisatie.

Voorbeeld beschrijving 1. Bureau KAW.

‘Veel bewoners van de Wielewaal delen de wens van mevrouw Jorna: ze willen graag in hun vertrouwde buurtje oud worden. Woonstad Rotterdam kwam hen tegemoet met nieuwe appartementencomplexen, waarin mensen zelf de keuze kunnen maken voor het niveau van zorg. De bewoners zijn intensief betrokken bij de uitwerking van de woningen. (...)

In het selectieproces heeft Woonstad geschikte bureaus geselecteerd en de definitieve keuze aan de bewoners overgelaten. Met 80 procent van de stemmen kwam het ontwerp van KAW als winnaar uit de bus. Zij waardeerden de vriendelijke uitstraling en de mooie woonkwaliteit. In de nadere uitwerking van het plan worden de bewoners ook intensief betrokken. Woonstad manifesteert in dit proces op geloofwaardige manier dat samenwerking met een buurt geen probleem is, maar tot meerwaarde leidt’.

Voorbeeld beschrijving 2. Bureau Rizoem

‘Het traject van initiatief naar realisatie is complex. Veel verschillende mensen van uiteenlopende organisaties werken nauw met elkaar samen: de projectleider van de corporatie, de buurtbewoner, de stadsdeelcoördinator, de voorzitter van de dorpsvereniging, de bankemployee en de wethouder.

Juist in zo'n situatie is begrip van elkaars belangen, de wil om samen te vernieuwen én een gezamenlijk beeld van de toekomst, noodzaak voor succes'.

Voorbeeld beschrijving 3. Stichting KUUB

'In 2002 is KUUB opgericht om particulieren te adviseren, begeleiden en ondersteunen bij de ontwikkeling van hun eigen nieuwbouwwoning. Inmiddels werken we als stichting zonder winstoogmerk aan nieuwbouw, energierenovatie en herbestemming. Woningen op maat, gebouwd tegen kostprijs, met een hoge kwaliteit en gelukkige bewoners: daar staan we voor!'.

Conclusie en advies sub 5.

Zoals eerder genoemd blijkt dat sociale cohesie (binding tussen de mensen in een buurt) een positief effect heeft op de mentale fitheid van burgers. Een manier om, dit gegeven als gemeente positief te benutten is om een omgeving te (laten) creëren waar professionals en inwoners met elkaar van gedachten wisselen over het werken en wonen in leefbare wijken. De Denktank realiseert zich dat dit proces tijd vergt maar ook dat, wanneer dat proces vanaf het begin op een geloofwaardige manier wordt gerealiseerd, samenwerken met burgers geen probleem is maar tot meerwaarde leidt.

Gebruikte bronnen:

www.woorden-boek.nl

[Magazine Bewust Wonen - Talis](#)

<http://www.platform31.nl/>

http://123management.nl/competenties_takgericht.html

<http://www.dorpenoverleg.nl/index.php/projecten-2015/96-projecten/139-zorg-op-het-platteland>

www.KAW.nl

www.enecocent.nl

<https://www.youtube.com/watch?v=IIVUPUJ9vK0>

www.roegenroem.nl,

www.KUUB.nl, zie ook onder [roegenroem.nl](http://www.roegenroem.nl) 't kopje FANs voor andere relevante partners/spelers

www.encyclo.nl

<http://www.academischewerkplaatslimburg.nl> of <http://www.ggdzl.nl>

<http://www.hva.nl/kik/gedeelde-content/lectoraten/lectoraat-omgeving-en-gezondheid/lectoraat-omgeving-en-gezondheid.html>

<http://www.denhaag.nl/home/bewoners/to/Rapporten-Seniorvriendelijke-Stad.htm>
